

No latviešu literatūras klasikas mums radies priekšstats par lauku skolmeistariem – savā apkaimē cienītiem un godātiem ļaudīm, pagasta dzīves virzītājiem. Cieņas un audzēkņu mīlestības varbūt netrūkst arī šolaiku skolotājiem, tikai dzīve laukos, tāpat mazpilsētās, ļoti mainījusies. Sarūk iedzīvotāju skaits, un skolas kļūst arvien tukšākas. Nav bērnu, nav arī darba skolotājiem. Un lauku pedagogiem nākas meklēt citu nodarbi, kādu papildu ienākumu avotu vai braukāt no vienas izglītības iestādes uz otru, mēģinot sev nodrošināt slodzi un algu. Savukārt skolu direktori izmisuši domā, kā mazajā skolīnā nodrošināt visus vajadzīgos speciālistus. Turklāt jaunie nelabprāt izvēlas dzīvi un nepilnas slodzes darbu laukos. Kāds ir risinājums?

Izglītības iestāžu skaits Latvijā sarūk

Izglītības un zinātnes ministrijas dati liecina, ka Latvijā pēc neatkarības atgūšanas krietni sarucis izglītības iestāžu skaits. 1991./1992. mācību gadā darbojās 986 pašvaldību, valsts, privātās, dienas, vakara un speciālās skolas, kurās mācījās 340 273 skolēni. Vēl dažus gadus skolēnu skaits Latvijā auga, līdz 1996./1997. mācību gadā sasniedza 354 474 un izglītības iestāžu skaits pieauga līdz maksimumam – 1112. Taču, sākot ar 1997./1998. mācību gadu, skolu skaits sāka iet mazumā. Aptuveni 10 gadu laikā tas samazinājās par 130. Pēc tam sekoja vēl straujāks kritums.

Šo tendenci jūtam arī bijušajā Limbažu rajonā. Alojas novadā slēgta Vilzēnu, Puikules un Rozēnu skola, Salacgrīvas novadā vairs nav Mērnīku un Korģenes skolas, savukārt Limbažu novadā vēsturē palicis laiks, kad savas skolas bija Lādē, Pociemā un Ķirbižos. Skultes sākumskola bērnu dārzs pārveidota par pirmskolas izglītības iestādi. Savukārt Limbažu 2. vidusskola pievienota 3. vidusskolai, tāpat kā vakarskola. Šovasar Liepupes un Staiceles vidusskolas oficiāli pārtapa ar pamatskolām. Iemesls šīm izmaiņām viens – samazinās bērnu skaits, bet uzturēt mazās skolas un nodrošināt tās ar vajadzīgajām tehnoloģijām, nepieciešamiem kadriem sanāk pārlietu dār-

gi. Strīdīgs vienmēr ir jautājums par izglītības kvalitāti lielajās un mazajās skolās. Tā nebūt nav, ka liels automātiski nozīmē labs.

Pārsteidzošs šajā situācijā liekas fakts, ka skolotāju skaits valstī tomēr tik krasi nesamazinās, bet turas nemainīgs vai pat pieaug. Taču tam ir vienkāršs izskaidrojums – skolotāju šķietami ir daudz, taču liela daļa no viņiem nestrādā pilnu slodzi. Pagājušajā mācību gadā Latvijā 5783 skolotājiem nebija vairāk kā pusslodze. 13% no visa skolotāju kopskaita strādāja uz 0,25–0,5 slodzēm, bet vēl 15% nebija pat ceturtdaļslodzes.

Pedagogiem jāklūst mobilākiem

Šajā situācijā pedagogiem nākas kļūt arvien mobilākiem, pielāgoties pārmaiņām, braukāt uz darbu pat krietni tālu, strādāt vairākās skolās.

Piemērus, kas raksturo šīs izmaiņas, varam atrast teju katrā izglītības iestādē. Šoreiz tikai viens no tiem. Lādezersa pamatskola jau vēsturiski veidojusies kā izglītības iestāde, kur lielākā daļa pedagogu un tehnisko darbinieku nav vietējie un nedzīvo ciematīnā. – *No mūsu lielā kolektīva tikai seši ir vietējie, visi pārējie uz darbu brauc no tuvākām un tālākām vietām,* – pastāstīja skolas direktore Taiga Plitniece, kura pati dzīvo Limbažos. – *Reizēm gan vairāk jūtos piederīga Lādezeram un pat*

Lauku skolotājs

aizmirstu, ka esmu limbažniece. Direktore atzīst, ka viņai patīk tās 10–15 minūtes, kas aizrit ceļā. – *Tas ir laiks, kad domās sagatavoties darbam, noskaņoties. Savukārt vakarā, braucot mājup, skaidri izjūtu, ka darbdiena beigusies.* Kaut T. Plitniece šajā situācijā cenšas saskatīt pozitīvo, viņa saprot, ka kolēģiem, kuriem jābrauc tālāks ceļš, tas var būt apgrūtinājoši. Tomēr tam, ka lielākā daļa pedagogu nedzīvo Lādezerā, reizēm ir vēl kāds pluss – iespēja paskatīties it kā no malas uz dažādām nebūšanām ciematā. – *Protams, mēs ļoti aktīvi iesaistāties visā kopienas dzīvē, piedalāmies pasākumos, paši tos rīkojam arī visiem lādezeriešiem, tomēr tas, ka neesam sadzīviski saistīti ar šo vietu, dažkārt darbā palīdz.*

Tā kā Lādezersa skola ir viena no lielākajām pamatskolām novadā, tad nodrošināt esošajiem skolotājiem slodzi ir nedaudz vienkāršāk. – *Tomēr ir mācību priekšmeti, kuros pamatskola nekādi nevar nodrošināt pedagogam pilnu slodzi, piemēram, ķīmija, bioloģija, tāpat mājturība, vizuālā māksla,* – uzsver T. Plitniece. Tā lādezeriešu bioloģijas skolotāja papildus apmeklēja kursus, lai varētu mācīt arī ķīmiju. Vizuālo mākslu pasniedz pedagoge, kuras pamatdarbavietā ir Limbažu 3. vidusskola, zēnu mājturības skolotājs strādā arī Umurgas skolā, bet meitenēm šo priekšmetu māca pedagoge, kura braukā no Rīgas. Kad Lādezersa mūzikas skolotāja devās bērniņa kopšanas atvaļinājumā, atrast aizvietošanu izrādījās gandrīz neiespējami. – *Skolotāju meklējam septiņus mēnešus, aplaušinājām pašu un kaimiņnovadu skolas, rakstījām «Iespējamajai misijai»,* – ilgos meklējumus atceras T. Plitniece. Šobrīd sākumskolas klasēm šo priekšmetu māca Vidrižu kolēģe, bet lielākiem – 4. kursa studente. – *Diemžēl tā nav, ka jaunie gribētu strādāt skolā, pēctecību savam darbam neredzam,* – skumji secina sarunbiedre. No visiem skolas absolventiem tikai divi izvēlējušies šo profesiju.

Jau vairākus gadus Lādezersa skolā strādā arī limbažniece Silva Jansone, māca latviešu valodu

un literatūru. Viņas pamatdarbavietā ir Rīgas Valsts tehnikuma Limbažu teritoriālā struktūrvienība. – *Arodskolā esmu aizvadījusi vairāk nekā 40 gadu, taču, krasi samazinoties audzēkņu un grupu skaitam, nācās domāt, kur vēl varētu papildus strādāt,* – stāsta skolotāja. Vispirms viņa līdztekus arodskolai sāka strādāt Umurgā, tad izlīdzēt palūdza lādezerieši, bet tagad jau otro gadu limbažniece dodas arī uz Staiceles pamatskolu. Skolotāja neslēpj, ka braukāšana ir nogurdinoša un prasa nebeidzamu laika plānošanu, lai visu paspētu. – *Esmu atkarīga no autobusa,* – viņa atzīst. Turklāt daļa no algas tiek iztērēta ceļa naudā. Pluss šajā situācijā ir pieredze, strādājot ar dažādu vecumposmu audzēkņiem, iejūtoties atšķirīgos kolektīvos. Limbažniece spriež, ka turpmāk arvien vairāk būs skolotāju, kuriem nāksies pielāgoties šādam darba ritmam. Taču diez vai to izvēlēšies jaunie speciālisti, kuriem jādomā, kā nodrošināt savu ģimeni. – *Pedagoga profesija jau vispār ir tāda, ka visa dzīve tiek pakārtota darbam.*

Izglītības jomā vakances vairāk parādās vasarā

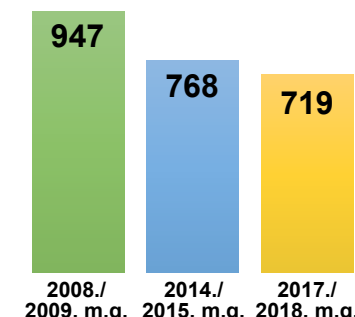
Tendenci, ka Latvijā sāk trūkt skolotāju, apstiprina arī Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) dati. Mājaslapas sadaļā *Vakances* šobrīd publicēti 130 darba piedāvājumi, kas saistīti ar izglītības un zinātnes nozari. NVA Limbažu filiāles vadītāja Baiba Boldāne-Platace gan precizē, ka mūspusē skolotāju vakanču pašlaik nav. Ir vajadzīgs logopēds un sociālais pedagogs. Taču darba meklētāju uzskaitē ir septiņi pedagogi, no kuriem pieci ir pirmsskolas skolotāji. Tiesa, teju visi savās vēlmēs norādījuši, ka labprātāk turpmāk darītu citu darbu, piemēram, lietveža, pārdevēja, bibliotekāra... Varam tikai minēt, kāpēc pedagogi vairs nevēlas strādāt savā profesijā. Pārgurums? Izdegšana? Skolotāju vakances visvairāk parādās vasaras mēnešos, gatavojoties jaunajam mācību gadam. Piemēram, Limbažu filiālē 1. jūlijā bija pieteikts, ka tiek meklēti

Materiāls tapis sadarbībā ar Valsts reģionālās attīstības aģentūru

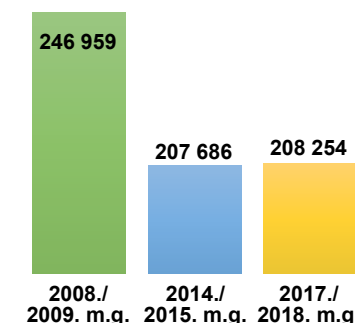

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

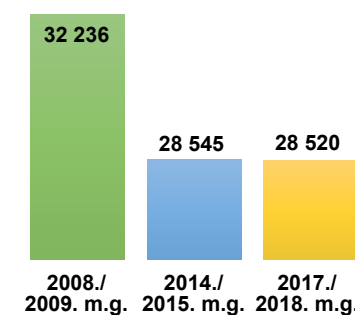
Pašvaldību vispārējās pamata un vidējās izglītības iestāžu skaita izmaiņas Latvijā

Skolēnu skaita dinamika valsts un pašvaldību izglītības iestādēs

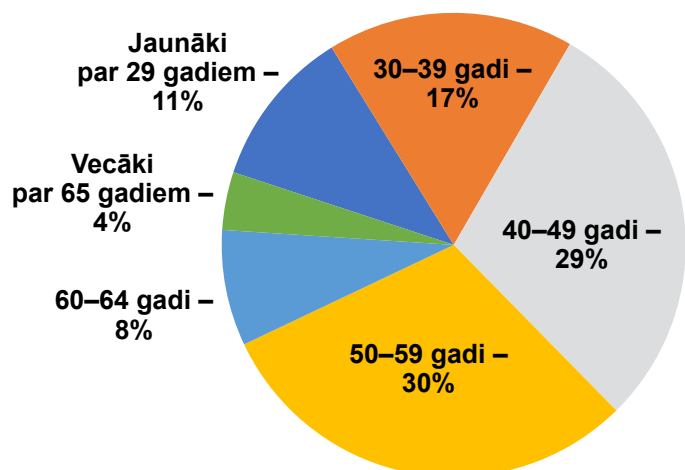

Pedagogu skaits vispārējās dienas skolās

(Pēc Izglītības un zinātnes ministrijas datiem)

Skolotāju sadalījums pēc vecuma

pirmsskolas skolotājs, skolotājs-logopēds, pirmsskolas mūzikas skolotājs, izglītības psihologs, arī ķīmijas, angļu valodas un mūzikas pedagogi. Tā kā pēc 2. septembra šo pieteikumu vairs nav, atliek secināt, ka izglītības iestādēm vajadzīgos kadrus izdevās atrast. Pagaidām...

Iespējams, situāciju skolās turpmāk ietekmēs pāreja uz kompetenču pieeju mācību saturā, tāpat jaunie Ministru kabineta noteikumi, kas maina prasības par pedagogiem nepieciešamo izglītību un kvalifikāciju. Ticamāk, ka pašvaldībām nāksies turpināt skolu tīkla sakārtošanu un viena otra mazā pamatskola varētu pārtapt par sākumskolu vai varbūt kļūt par lielāko izglītības iestāžu filiālēm. Viens ir skaidrs – pārmaiņas turpināsies.

Sagatavoja **Laila PAEGLE**
Ilustratīvs attēls